

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

חנוך לנער על פי דרכו – בעקבות חסיה סוקניק

משרד החינוך ב"בית מחניים", בית אליעזר בן-יהודה, בית ספר "למל", גן הילדים של חסיה סוקניק, בית הספר לאמנות "בצלאל"- בית ספר "אליאנס", בית הספר "אוולינה דה רוטשילד", "הגמנסיה העברית" ברחביה

"החינוך הוא הדרך. האדם הוא המטרה"

א"ד גורדון

קיר הנצחה לבית הספר כ"ח (אליאנס) בירושלים, צילום: ד"ר אבישי טייכר, מתוך: **ויקיפדיה**

מאת: ירון קרבצ'יק

עריבוד ועריכה : רונית בין
עריכה לשונית : אפרת חבה

תשע"ז, 2017

רחוב הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054

אגף של"ח וידה"א – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים למשרד החינוך.
תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות שבו, הוא באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

פנימי, לא להפצה

ראשית החינוך העברי בירושלים בעת החדשה

משרד החינוך ב"בית מחניים", בית אליעזר בן-יהודה, בית ספר "למל", גן הילדים של חסיה סוקניק, בית הספר לאמנות "בצלאל"- בית ספר "אליאנס", בית הספר "אוולנה דה רוטשילד", "הגמנסיה העברית" ברחביה

"החינוך הוא הדרך. האדם הוא המטרה"

א"ד גורדון

המסלול עוסק בהתפתחות מערכת החינוך ביישוב העברי בירושלים עם היציאה מהחומות. המוסדות שבמסלול הם מוסדות שקמו בשילוב של חזון ושל יכולת לגייס כספים מתורמים יהודים בחו"ל. רוב המוסדות הוקמו חרף התנגדות אנשי "היישוב הישן" ובמאבק על דמותו של היישוב היהודי המתחדש בארץ ישראל ועל צביונו.

חיה סוקניק, מתוך: [ויקיפדיה](#)

אחת מפורצות הדרך בתחום החינוך היא [חסיה פיינסוד-סוקניק](#) (נולדה בשבעה בדצמבר 1889 בביאליסטוק שפלך גרודנה ברוסיה ונפטרה בד' בטבת תשכ"ח, חמישה בינואר 1968, בירושלים). חסיה הייתה אשת העלייה השנייה. הייתה גננת ומפקחת על גני הילדים בירושלים, עמדה בראש התאחדות הגננות והייתה מעמודי התווך שלה. שימשה באת כוח הגננות במרכז המורים והיחידה יחידה בוועד החינוך. חסיה ניהלה את סמינר המורות בירושלים, הייתה חברת ועד הקהילה בעיר, פעילת ציבור ולוחמת לשוויון זכויות לנשים, ממייסדות "התאחדות הנשים העבריות לשיווי זכויות בארץ ישראל". בשנת 1914, הקימה את גן הילדים העברי המודרני הראשון מחוץ לחומות העיר העתיקה בשכונת זיכרון משה.

פרטי המסלול

משך זמן המסלול: כ-3 שעות (ללא הנסיעה).

אורך המסלול: 4 ק"מ.

נקודת התחלה: רחבת משרד החינוך (בית החולים האיטלקי), רחוב שבטי ישראל 29.

נקודת סיום: הגימנסיה העברית ברחביה, רחוב קרן קיימת לישראל 14.

מגבלות: אין.

דגשי בטיחות: יש להקדיש תשומת לב מיוחדת בחציית כבישים ובחציית תוואי הרכבת הקלה.

דרגת קושי: קל, בר-נגישות.

ציוד מיוחד: אין.

אתרים בתשלום: אין.

תיאור ההליכה במסלול

נתחיל את המסלול ברחבת משרד החינוך (1), ליד בית החולים האיטלקי, ברחוב שבטי ישראל 29. נמשיך לכיוון דרום עד "בית מחניים" (2) שברחוב שבטי ישראל 32. משם נלך מערבה, דרך רחוב הנביאים, לשכונת זיכרון משה, לביתו של אליעזר בן-יהודה (3) שברחוב אתיופיה 11. נמשיך מערבה אל בית ספר "למל" (4), ברחוב ישעיהו 14, ולאחר מכן, לגן הילדים של חסיה סוקניק (5) שברחוב פרי חדש 29. נדרים אל "מרכז כלל" הסמוך לשוק "מחנה יהודה" ונראה את השער שנוטר מהמבנה המרכזי של בית הספר "אליאנס" (6) שסמוך לכיכר הדוידקה ואת אגף בית הספר לבנים של אליאנס (7) שנמצא בחניון השוק, ברחוב כ"ח 2. לאחר מכן נדרים עוד דרך שכונת מזכרת משה ודרך רחוב שמואל הנגיד אל המבנה ההיסטורי של בית הספר לאמנות "בצלאל" (8) ברחוב שמואל הנגיד 12. מרחוב שמואל הנגיד נפנה לרחוב נרקיס, ומשם לרחוב אוסישקין, ונגיע לבית ספר "אוולנה דה רוטשילד לבנות" (9) במספר 35. לתחנה האחרונה בסיור, נמשיך ברחוב אוסישקין ונפנה ממנו לרחוב הקרן הקיימת לישראל, שם נראה את ה"גימנסיה העברית" ברחביה (10) בבית מספר 14. אפשר לסיים את המסלול כאן או להמשיך לגן העצמאות (11), הנמצא בהמשך הרחוב.

מפת המסלול

מתוך: גוגל – המפות שלי

תיאור האתרים שבמסלול

משרד החינוך (1), רחוב שבטי ישראל 29

משרד החינוך, צילום: אסף צ', מתוך: [ויקיפדיה](#)

במקום זה, בבניין "לב רס", נמצאים המשרדים הראשיים של משרד החינוך. מול הבניין, ניצב בין החולים האיטלקי, מבנה רב רושם שבנה האדריכל אנטוניו ברלוצי ושנחנך ב-1919. המבנה עבר לרשות משרד החינוך ב-

1963, וב-1990 נחנך בניין "לב רס" בסמוך לו.

משרד החינוך אמון על חינוכם של ילדי ישראל.

סיור זה יעסוק בניצני החינוך היהודי לאומי בירושלים – שהוא, כמו גם מוסדות פורצי דרך נוספים מתקופת ראשית היישוב, הבסיס למערכת החינוך שאנו מכירים כיום: "לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל, המכבד את הוריו ואת משפחתו, את מורשתו, את זהותו התרבותית ואת לשונו." (מתוך: [חוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953](#))

בית מחניים, מתוך: [ויקיפדיה](#)

בית מחניים (2), רחוב שבטי ישראל 32

בית מחניים הוקם בסוף המאה ה-19 עבור בנקאי פרטי. היה משכנו הראשון של בית הספר לבנות ע"ש אוולנה דה רוטשילד (הרחבה על בית הספר ראו באתר מס' 9 במסלול). תקופה מסוימת, גר במבנה מנחם אוסישקין, וכיום הוא משמש לשכת שר החינוך.

בית אליעזר בן-יהודה (3), רחוב אתיופיה 11

[אליעזר בן-יהודה](#) הוא מחוללה של החייאת השפה העברית בארץ ישראל בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 והדמות המזוהה ביותר עם תהליך זה; מייסד ועד הלשון העברית, מייסד עיתון "הצבי" וכתב העת השקפה ועורכם ומחבר מילון "בן יהודה".

בית אליעזר בן-יהודה, צילום: ד"ר אבישי טייכר, מתוך: [ויקיפדיה](#)

בן-יהודה ואשתו דבורה עלו לארץ ב-1881 והתיישבו בירושלים. בקנאותו לשפה העברית, נדר בן-יהודה שבביתו ידברו רק עברית. בנו בכורו זכה לכינוי "הילד העברי הראשון".

עד מהרה הייתה משפחת בן-יהודה מוקד חברתי ומקור ליריבות עם "היישוב הישן" בירושלים על רקע ניסיונותיו להחייאת השפה העברית.

[השיר אליעזר בן-יהודה](#)

מתוך : יוטיוב
מילות השיר - מתוך [שירונט](#)

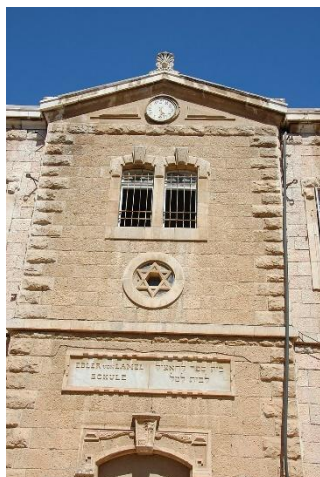
מראשית דרכו הציבורית בירושלים, הרבה בן-יהודה לפרסם מאמרים בעיתונות העברית. משנת 1884, יסד כמה עיתונים בעברית וערך אותם בעצמו. בכתבתו, הניח בן-יהודה את היסוד לעיתונות העברית החדשה. בן-יהודה לימד בבית הספר של "כל ישראל חברים" בירושלים, והוראתו

הצטיינה בכך שנוהלה על טהרת העברית.

בן-יהודה היה פעיל "[במלחמת השפות](#)" ויש לו חלק חשוב בהכנסת העברית למערכת החינוך העברי. בשנת 1904, הייתה השפה העברית שפת הוראה רק בשישה מתוך 29 בתי ספר מאורגנים, אולם בהדרגה הייתה העברית לשפת ההוראה הראשית.

בית ספר "למל" (4), רחוב ישעיהו 14

משפחת למל האמידה מאוסטריה הקימה את [בית ספר "למל"](#) בירושלים בשנת 1856 במטרה לעזור

חזית בית הספר למל - מתוך :
[ויקיפדיה](#)

לתושבי "היישוב הישן" בירושלים. בית הספר הוקם בתחילה ברובע המוסלמי בעיר העתיקה ועבר למבנה קבע בשכונת זיכרון משה בשנת 1903. משפחת למל הייתה משפחה פילנתרופית ידועה אשר תמכה בכמה מוסדות, בעיקר מוסדות חינוך. בית הספר הוקם לזכר שמעון אדלר למל. בית הספר פעל בשיטת "הוראת גן ילדים" – שיטה חדשה שהייתה עדיין בחיתוליה בגרמניה ושהתבססה על הוראה מתודית לילדים אגב שירה וריקודים, משחקים והפעלות. החינוך בבית הספר היה מסורתי, אך למדו בו לימודים כללים. סדר היום כלל לימוד סיפורי תנ"ך ומשלים לצד

לימוד מקצועות טבע, ציור ומלאכה.

תכנית הלימודים כללה עברית, מקרא, כתיבה, חשבון ולשון המדינה. לשון ההוראה הייתה לאדינו, ובראשית שנות השמונים של המאה ה-19, שונתה שפת ההוראה מלאדינו לגרמנית ולצרפתית.

"היישוב הישן", ובעיקר האשכנזים שבו, התנגדו נחרצות לבית הספר מרגע הקמתו משום חשש שלימודי החול הנלמדים בו יעוררו רוח הפקרות. לאחר סגירת בית הספר, שימש המבנה תלמוד תורה של חסידות בויאן משום מיקומו בלב השכונות החרדיות של ירושלים. במרס 2011, מכרה ההסתדרות את המתחם לשיבת "עץ חיים".

גן הילדים של חסיה סוקניק (5), רחוב פרי חדש 29

[חסיה פיינסוד-סוקניק](#) החלה לעבוד בגן זה ב-1912. היא אספה שירים וסיפורים שלמדה בגרמניה ודאגה שיתורגמו לעברית, מצאה שירים

שתורגמו מאנגלית ומצרפתית ושירים שנכתבו במקורם בעברית ולימדה אותם את ילדי הגן. לפי חוקר הזמר העברי אליהו הכהן, היא הייתה זו שהזמינה מהמשורר יעקב פיכמן את השיר "אגדה" ("על שפת ים כנרת"). בזיכרונותיה כתבה כי אספה את השירים "כי ידעתי שהשירה היא נשמת הגן [...] כל השירה הייתה מכוונת להקנות עברית לילדים. רצינו לתת לילדים ילדות, חיפשנו את השירה, החרוז, הסיפור והחידה" (מתוך הערך "[חיה סוקניק](#)" בוויקיפדיה).

[חיה סוקניק](#) עם צוות הגן ועם ילדי הגן, מתוך: ויקיפדיה

השירים שנהגו לשיר בגני הילדים הראשונים כווננו בעיקר ללמידת השפה העברית, ותוכנם היה, על-פי רוב, איברי הגוף ופעולותיהם. הגננות נעזרו בספרות קלסית ואוניברסלית שתורגמה לעברית. שינוי לשון הלימוד בגן השפיע על משפחות הילדים ועל החברה כולה. הילדים החלו מדברים בעברית גם בבית וגרמו לסובבים אותם לדבר באותה שפה. לימים אמרה על כך חסיה: "הכניס הפעוט שבגן את העברית הביתה, הולכת האם בערב ללמוד עברית... ונוצרה שפה אחת – שפת האם והילד" (שם).

זיכרונותיה מלמדים שעבודה היה המקצוע שבו בחרה אמצעי לאיחוד העם ולמיזוג תרבויותיו השונות. על המצב בגני הילדים עם כניסתה לעבודה, כתבה סוקניק:

המאיסטר עזמה הייתה יושבת וסורגת פוזמק או עוסקת בעבודה אחרת ומשגיחה על הילדים שיישבו במנוחה, בידיים שלובות כדי שלא יתכתשו זה עם זה והעיקר, שלא יצאו החוצה ולא ישחקו... על הרצפה המכוסה מחצלות ישבו ילדים, 15 במספר... עיני כל הילדים היו חולות, מוגלה ניגרה מהן... מראה פניהם היה מדכא... על שאלתי מה הם עושים כל היום, ענתה לי בתמימות: "כלום צריכים קטנים כאלו לעשות משהו? ניין

חסין, "גני הילדים העבריים חוגגים 100 להיווסדם", הארץ).

השער ששרד מבית הספר איליאנס – צילום: ד"ר אבישי טייכר, בתוך: [ויקיפדיה](#)

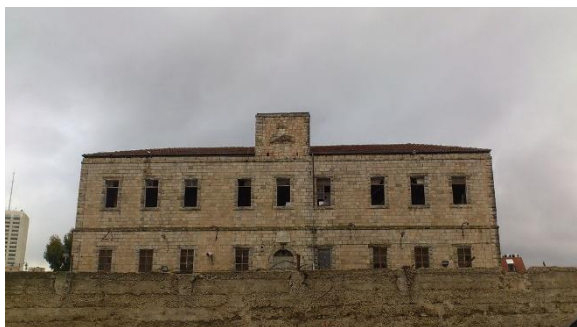
בית ספר "אליאנס" (6-7), מרכז כלל ורחוב כ"ח 2

"[כל ישראל חברים](#)" (בראשי תיבות: כ"ח, בצרפתית: Alliance Israélite Universelle - "אליאנס") הוא ארגון תרבותי יהודי הפועל בכמה ארצות. מקום מושב ההנהלה העולמית הוא מתחילה ועד היום בפריז.

את הארגון הקימה קבוצת נכבדים יהודים צרפתים ב-1860 כדי לענות על הצורך במנהיגות מרכזית חברתית לקהילה היהודית. הארגון פעל רבות למען יהודים במקומות שונים, בעיקר במזרח אירופה ובארצות האסלאם – שם היו הקהילות היהודיות במצוקה.

ב-1862, החל הארגון לעסוק בחינוך. פעולות החינוך התמקדו אז באפריקה הצפונית ובמזרח התיכון.

את בית הספר "אליאנס" בירושלים ייסד [נסיים בכר](#) בשנת 1882. בכר, יליד ירושלים, היה בעל ניסיון בהקמת בתי ספר בסוריה ובבולגריה. הוועד המרכזי של כ"ח שלח את בכר להקים בית ספר שילמדו בו מקצועות כלליים ושפות אחדות, בהן עברית וצרפתית. בניין על דרך יפו נקנה לצורך כך ובו נפתח "בית הספר לתורה ולמלאכה". בבית הספר למדו יהודים, נוצרים ומוסלמים. שפת ההוראה הייתה בעיקר צרפתית, אך שיעורים נלמדו גם בעברית ובערבית. בבית הספר נלמדו מלאכות שונות, כגון: נגרות, נפחות, צורפות, מכוונאות, יצירת כלי נחושת, אריגה וצביעה. בנוסף, הוקמו מחלקות לפיסול ולעיצוב. למעשה, היה זה המוסד הראשון שעסק באומנות בצורה רצינית והקדים בכך את בית הספר לאמנות "בצלאל".

אגף בית הספר לבנים – בתוך : [ויקיפדיה](#)

בשנת 1899, נבנה אגף חדש לבית הספר והוקם בו "בית הספר לבנים". בהמשך הוקמו במקום גם בית ספר לבנות וגן ילדים. רשת "כל ישראל חברים" הפעילה במבנה בית הספר לבנים את בית הספר התיכון "רנה קסין" משנות החמישים ועד שנות השבעים – אז עבר בית הספר לשכונת מעלות דפנה. לאחר מכן פעלו במבנה "בית הספר המסורתי" ומוסדות אחרים. כיום נותר במקום רק שער בית הספר. על המקום שבו עמד המבנה המרכזי של בית הספר עומד היום "מרכז כלל", ובחניון הסמוך נמצא מבנה בית הספר לבנים.

[בית הספר לאמנות "בצלאל" \(8\), רחוב שמואל הנגיד 12](#)

המבנה ההיסטורי של בצלאל, מתוך : [ויקיפדיה](#)

[בוריס ש"ץ](#), מראשי האקדמיה לאמנות בסופיה שבבולגריה, הקים את "בצלאל". בית הספר הוקם ברחוב החבשים ב-1906, ועבר לרחוב שמואל הנגיד שנתיים לאחר מכן. מטרת בית הספר הייתה "הכשרת בני ירושלים למלאכת כפיים, גיבוש אמנות יהודית מקורית ותמיכה באמנים יהודיים ומציאת ביטוי חזותי לעצמאות הרוחנית הלאומית

הנכספת – עצמאות המבקשת לערוך סינתזה בין המסורת האמנותית האירופית והמסורת העיצובית היהודית במזרח

ובמערב ולשלבה עם תרבותה המקומית של ארץ ישראל" (מתוך: "ציוני דרך", [אתר בצלאל](#)).

שמו של המוסד נגזר משמו של [בצלאל בן אורי](#), המוזכר בספר [שמות, פרק לא, פסוק א-יא](#), כבונה המשכן. המוסד כלל גם בית חרושת לשטיחים וכן שימש ללימודי מלאכה וסיתות במקביל ללימודי האמנות.

בוריס שך, מתוך: [ויקיפדיה](#)

ל"בצלאל" היו תקופות פריחה ושפל. לא תמיד ידע הפרופסור שך, איש חזון נלהב בעל תכונות של "נביא", לכלכל את עניני המוסד בתבונה כלכלית, וימי "בצלאל" רצופים מאבקים עם הוועד המנהל שישב בברלין ושב ראשו עמד אוטו ורבורג על תקציבים ועל תכניות להרחבת המוסד בצורה מסודרת והדרגתית. עם המעבר לבנינים החדשים, הורחבה פעילות המוסד, נפתחו מחלקות חדשות: מחלקת הכסף-פיליגראן, מחלקות חיטוב ומסגרות, מחלקות לרהיטים קלועים, מחלקות מקשת נחושת והדפסי אבן. ב"בצלאל" לימדו למעלה משלושים מלאכות שונות, ובשיא פעילותו למדו ועבדו בו למעלה מ-500 תלמידים ומורים. כבר בשלביו הראשונים של המוסד, נוצרו בו פריטים בכמות מספקת לארגון תערוכות בכל העולם. מטרת התערוכות הייתה הפצת שם בית הספר וביסוס יסודותיו הכלכליים. שך שאף למצוא שווקים לתוצרת המפעל בארצות שונות.

"בצלאל" היה מוקד משיכה לצעירים יהודים מכל תפוצות הגולה ומן הארץ. ההווי שנוצר בו, הלימודים, החגיגות, התהלכות והתערוכות, תרמו רבות לפיתוח חיי התרבות והרוח של ירושלים. משהו מאווירת בית הספר של אז מתאר נחום גוטמן בספרו "בין חולות וכחול שמים", שכתב עם אהוד בן-עזר:

היינו ערב-רב של תלמידים בבית-הספר 'בצלאל'. חבורה משונה... כל בחור שהכניס עצמו בפתח המקומר של אולם הציור – בין שהיה מרכין ראשו כדי להיכנס בו ובין שהיה טופח על כיסי מכנסיו הנפוחים כדי שיוכל להעביר עצמו בין המזוזות – היה עולם אחר ונשא עמו אווירה אחרת משל חבריו. הם באו מארצות שונות, מתרבויות זרות, ולמודי ניסיון חיים. אני, הצעיר שבחבורה, הייתי זמן ממושך 'המקומי' היחיד. (מתוך: [תולדות](#) – אתר ההיסטוריה של מ"ח)

בית הספר "אוולנה דה רוטשילד" לבנות (9), רחוב אוסישקין 14

בית הספר הוקם כבר ב-1854 בתוך העיר העתיקה ועבר ל"בית מחניים" בשנת 1884. בשנת 1948, עבר המוסד למיקומו הנוכחי.

בית הספר היה מראשוני המוסדות לבנות דתיות. עם פרישת חסותה של משפחת רוטשילד על בית הספר, הוסב שמו ל"אוולנה דה רוטשילד", על שם בתו של הברון ליונל דה רוטשילד שמתה בלידתה. בשנותיו הראשונות, התנהל המוסד ברמה נמוכה, ופריחתו מיוחסת לכניסתה של המנהלת [חנה יהודית לנדאו](#), שהייתה ידועה בכינוי "מיס לנדאו". חנה לנדאו קבעה שהלימודים בגן הילדים של בית הספר יערכו על טהרת השפה העברית. בבית הספר עצמו נערכו הלימודים בשפות

חנה יהודית לנדאו, מתוך: [ויקיפדיה](#)

עברית ואנגלית כיוון שהמנהלת סברה שאי אפשר ללמד מקצועות מדעיים מתקדמים בעברית. אליעזר בן-יהודה שלח את בנו ללמוד בבית ספר זה על אף שהיה בית ספר לבנות משום שהיה בית הספר היחיד שלימד בשפה העברית, וכמוהו עשו הורים נוספים. למרות זאת, בן-יהודה ובנו איתמר בן אב"י תקפו את בית הספר רבות בעיתוני התקופה על כך שהלימודים בו מתקיימים בשפה האנגלית.

על הרעיונות הפדגוגיים החדשים בבית הספר, סיפר **דוד ילין** בספר "ירושלים של תמול" (1900) (מתוך [פרויקט בן-יהודה](#)):

בבית ספר לנערות היחיד בעירנו, ואשר בו התרוצצו עד כה הלשונות על חשבון לימודי שפתנו אנו, נעשו בימים אלו תיקונים חשובים, אשר להם ייחלו רבים זה מאז. הוחלט להסיר את כל שארית השפה הצרפתית ולהוסיף כנגדם על לימודי השפה העברית בכל הכיתות השונות, ולא יורו בו מעתה כי אם את לימודי שפתנו, ואת השפה האנגלית בתור שפה אירופית. (כ"ט באדר תרנ"ט)

השינוי בא לידי ביטוי גם במקצועות מלאכת היד, ובמקום ללמוד עבודה אמנותית, עברו ללמד מלאכה פשוטה הנדרשת לכל נערה לצורך יומיומי בביתה. וכך כתב דוד ילין: "את לימודי מלאכת הריקום השונים, אשר בהם בילו התלמידות עד כה חלק גדול מזמנן, יחדלו מלמד בבית הזה, ומורות תלקחנה להוראת התפירה השווה לכל אדם".

מיס לנדאו שיפרה גם את הוראת הדת בבית הספר, וכך כתב נחום דב פריימן בספרו "ספר הזיכרון הירושלמי" משנת 1913: "מעת נמסרה לידי העלמה לנדו הנהלת בית ספר זה, נתווספו שעות רבות ללימודי קודש, ובכל יום חמישי מבארת לפני הנערות תוכן הפרשה של השבוע ומעודדת אותם למוסר ולהיות זהיר בכל המצוות המעשיות." (קטעי המקורות לקוחים מאתר: [אהבת ירושלים](#))

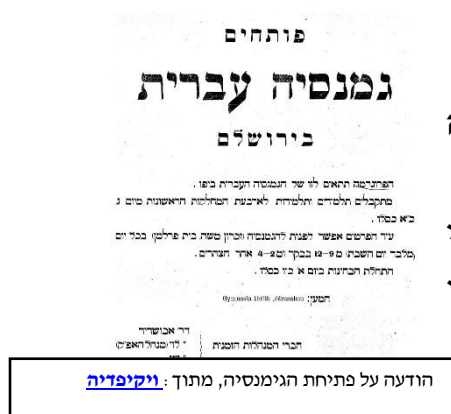
"הגימנסיה העברית" ברחביה (10), רחוב קרן קיימת לישראל 14

הגימנסיה נוסדה בימי העלייה השנייה, בשנת 1909, בשם "הגימנסיה העברית בירושלים".

בין מייסדיה נמנו ד"ר נפתלי וחנה וייץ, יהושע ברזילי (אייזנשטט) ואנשי העלייה השנייה, חברי קבוצת "ירושלים החדשה", יצחק בן-צבי ורעייתו רחל ינאית ואירה יאן. שלושת האחרונים שימשו בה מורים בשנותיה הראשונות.

אליעזר בן-יהודה נמנה עם מייסדי הגימנסיה ותמך בה במאמרים נלהבים בעיתונו "הצבי". הוא אף שלח את בנו אהוד בן-יהודה להיות בין שבעת התלמידים הראשונים בה. לעומתו, קמו לה מתנגדים חריפים מכיוונים רבים.

מטרת מייסדי הגימנסיה הייתה החייאת התרבות העברית. תכנית הלימודים שילבה ידע כללי עם תרבות עברית, היסטוריה יהודית וידיעת הארץ.

חזית הגימנסיה כיום, צילום: תמר הירדני, מתוך: [ויקיפדיה](#)

מיום הקמתה, ובמשך שנים ארוכות, נאלצה הגימנסיה העברית להיאבק על עצם קיומה. החסידים מקרב "היישוב הישן", שהתקיימו על כספי החלוקה, חששו מהשתלטות ה"פרודוקטיבציה" על ילדי העיר וראו בדאגה את העובדה כי במוסד העברי הראשון לומדים בנים ובנות בכיתה אחת. הם פרסמו [פאשקווילים](#) בגנות בית הספר וזרקו אבנים על תלמידי הגימנסיה.

בתי הספר של "עזרה" ושל "אליאנס" חששו מהתחרות החינוכית וניסו לשכנע הורים לא לשלוח את ילדיהם ללמוד במוסד החינוכי של "הרוסים הסוציאליסטיים שהגיעו זה מכבר אל העיר". גם הממסד הציוני לא מיהר לתמוך בבית הספר. יהודה-לייב מטמן-כהן, שניהל את "גימנסיה הרצליה" בתל-אביב, נחלץ לסייע לגימנסיה הירושלמית לעמוד על רגליה, ובמשך שנה ניהל את שני המוסדות. לפני שעזב, בחר מטמן כהן מקרב המורים בשלמה שילר ליטול לידיו את ניהול הגימנסיה. שילר ומורי הגימנסיה נמנו עם ראשי הלוחמים ב"מלחמת השפות" שהחלה בירושלים. כיום זהו בית ספר שש שנתי המונה כ-1,000 תלמידים.

ביבליוגרפיה מומלצת

- פיינסוד-סוקניק, חסיה (תשכ"ו), פרקי גן: זיכרונות ומעש, תל-אביב: אוצר המורה.
- רוזנפלד, שלומי (2009), מאה שנות – סיפורה של הגימנסיה העברית בירושלים, ירושלים: הגימנסיה העברית.
- שלו-כליפא, נירית (תשס"ג), נחלאות בלב עיר, ירושלים: יד יצחק בן-צבי.

קישורים אינטרנטיים נוספים

- [בית ספר "אוולנה דה רוטשילד"](#) – אתר "אהבת ירושלים".
- [ברוך הבא: כל ישראל חברים](#) – עונג שבת (עונ"ש).
- [גני הילדים העבריים חוגגים 100 להיווסדם](#) – כתבה בעיתון "הארץ".
- [ההוראה בבתי הספר של 'כל ישראל חברים' בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20](#) – רודריג אהרן, הספרייה הווירטואלית של [מט"ח](#).
- [היסטוריה של בצלאל – האקדמיה לאמנות ולעיצוב](#).
- [חדשות מן העבר – אליעזר בן-יהודה](#) – יוטיוב, תכנית מהטלוויזיה החינוכית.
- [חדשות מן העבר – כל ישראל חברים](#).
- [חינוך הבנות הדתיות בתקופת הקולוניאליזם: המקרה של בית הספר "אוולנה דה רוטשילד"](#) – מרגלית שילה, יוטיוב (חצי שעה ראשונה של הסרט).
- [על בית הספר "אליאנס"](#) – בלוג עונג שבת (עונ"ש).